Sandra Bernotaitė: „Lietuvai reikia pradėti rimtai svajoti“

Kalbino **Rimantas Leonavičius**

*Nuo šių metų vasario mėnesio žurnalas „Pasaulio lietuvis“ turi naują vyriausiąją redaktorę. Ja tapo rašytoja **Sandra Bernotaitė**, kurios straipsniai ir anksčiau buvo spausdinami žurnale. Kviečiame paskaityti pokalbį su skaitytojams gerai pažįstama autore ir daugiau sužinoti apie jos, kaip žurnalo redaktorės, jausmus, troškimus ir siekius, susijusius su žurnalo ateitimi.*

Nuo šių metų vasario mėnesio eini žurnalo „Pasaulio lietuvis“ vyriausiosios redaktorės pareigas. Kada prasidėjo tavo kelias šiame žurnale?

Bendradarbiauti su „Pasaulio lietuviu“ pradėjau nuo straipsnių rašymo internetinei svetainei. Prieš ketverius metus mane susirado ir pakvietė rašyti konkrečiai apie lietuviškosios tapatybės klausimą, nes tuo metu jis buvo labai „ant bangos“. Anksčiau nebuvau rimtai susimąsčiusi ta tema, nors dienoraštiškus tekstus apie savo išgyvenimus Australijoje publikuodavau tinklaraštyje. Dar nebuvau publikavusi nė vieno publicistinio straipsnio, todėl man tai buvo naujas žanras ir iššūkis. Pajutau, kad „Pasaulio lietuvio“ platforma gali tapti puikia pradžia, galėsiu išsibandyti naujoje srityje, taip pat pamąstysiu apie savo tautinę tapatybę. Kaip rašytoja norėjau būti kuo nors naudinga lietuvių visuomenei – manau, tai kiekvieno rašančiojo pareiga, ypač permainų laikais. Pradėjau nuo pat pradžių, nuo apmąstymų, kas apskritai yra tapatybė? Tam, kad galėčiau apie tai svarstyti, ėmiau skaityti temines knygas, straipsnius, įvairią lektūrą, kuri mane atvedė iki čia ir dabar. Nuo pat bendradarbiavimo su „Pasaulio lietuviu“ pradžios jau esu parašiusi du straipsnių ciklus („Būtinybė tapatintis“ ir „Vieną legendą kurianti bendrija“) ir apie dvidešimt pavienių straipsnių. Temos įvairios – nuo lituanistinių mokyklų, gimtosios kalbos klausimų, migracijos, grįžimo tėvynėn ir integracijos reikalų iki platesnių apibendrinimų ir idėjų – kas yra nostalgija,

kokios svajonės reikia Lietuvai…

O kokių svajonių, tavo manymu, reikia Lietuvai?

Šiandien pasakyčiau, kad Lietuvai apskritai reikia svajoti. Pradėti *rimtai svajoti*. Galbūt savo straipsnyje „Lietuvai reikia svajonės“ to ir neišsakiau tiesiogiai. Ten kalbėjau apie vykstančią iniciatyvą „Idėja Lietuvai“, kuri dabar jau baigėsi, o laimėtojai apdovanoti. Sveikinu iniciatyvas, kurios ateina iš minios. Deja, man visa ta akcija sukėlė įtarimą, kad rimtai į ateities planavimą nežiūrime, nemąstome kompleksiškai. Juk nesusibūrė nė viena grupė, kuri atsisėstų ir kelis mėnesius atsidėtų minčių lietui ieškodama proveržio strategijos. Mano kompleksinis siūlymas toks: užsiimkime stiprios demokratinės šalies kūrimu, nes šiandien mūsų demokratija vis dar silpnoka – tai liudija ir visuomenės vangus įsitraukimas į valstybės valdymą, menka pagarba pilietiškumui, ir tikrų, o ne simuliuojančių savo pažiūras, partijų nebuvimas (kur yra mūsų kairė, centras, dešinė?), nesveikas apolitiškumas, ramstomas sarkazmu ir ironija… Devynioliktojo amžiaus romantiškasis nacionalizmas, kuris padėjo sukurti šimtmetį gyvuojančią (su penkiasdešimties metų užtemimu) modernią Lietuvos valstybę, nebegali ir vėl padėti, nes laikai kiti. Mes turime ramiai susėsti ir įsivaizduoti: kokia bus Lietuva po dvidešimties, penkiasdešimties, šimto metų? Stiprybės semtis galima ne tik iš praeities.

Išgirdę tavo pasiūlymą, jau matome ir jo vaisius: atsinaujino žurnalas, susiburia jauna rašytojų komanda, kuri prisideda prie projekto iš įvairių pasaulio kampų… Kokie yra tavo, kaip naujosios žurnalo vyriausiosios redaktorės, trys pagrindiniai tikslai?

Man kartais atrodo, kad esu jaunesnė, negu byloja įrašas mano pase, todėl tučtuojau randu kontaktą su kita karta… O išties esu to amžiaus, kai, anot Algirdo Juliaus Greimo, tampi pajėgus generuoti idėjas. Iki keturiasdešimties to dar nesugebi, nes neturi tiek žinių ir patirties, o po šešiasdešimties — metas užsiimti kontempliacija. Mano kaip redaktorės tikslas yra sukurti žurnalo koncepciją arba, kitaip tariant, rasti ir sukonstruoti idėją, dėl kurios šis žurnalas įgytų teisę gyvuoti dar tiek pat, kiek jau yra nugyvenęs (o leidžiamas jis nuo 1963 m.). Pradėjau darbą apsibrėždama tris dalykus, ketindama žurnale juos sujungti. Tai istorija, kultūra, ateitis. Istorija – tai mūsų kolektyvinė atmintis, kurią nuolat turime atgaivinti, prisimindami praeities dalykus ir juos kritiškai apmąstydami. Kultūros priedermė yra ne tik kūryba, bet ir bendruomenės gyvenimo savirefleksija,

įžvalgos vertinant aktualius reiškinius, gyvenimo ir bendravimo kokybės kėlimas. Ateitis – tai ne tik planai ir strategijos, bet ir konkretūs veiksmai dabartyje, lemiantys mūsų tolimesnį koegzistavimą. „Pasaulio lietuvis“ gali ir turi tapti kultūrine platforma, visame pasaulyje gyvenančių lietuvių forumo vieta, kur diskutuodami artimiau susipažinsime vieni su kitais ir, būdami labai skirtingi, visgi išgirsime vieni kitus ir rasime būdų sugyventi. Tikiu, kad toks žurnalas pasitarnaus lietuvių bendrabūviui.

Idealus scenarijus būtų toks: esame iš skirtingų pasaulio kraštų, kalbame įvairiomis kalbomis, mūsų kultūros yra tiek skirtingos, kiek kilometrų mus skiria. Tačiau mes turime vieną bendrą požymį, kuris nugali visus įmanomus sunkumus: visi mes esame lietuviai ir plaukiame ta pačia kryptimi. Atrodytų, kas čia gali būti blogai, bet vis tiek susiduriame su problemomis. Ar žurnalas gali išnykti?

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkė Dalia Henke savo interviu pernai, „Pasaulio lietuvio“ birželio numeryje, tiesiai kalbėjo apie tai, kad toks žurnalas yra prabanga ir kad 2018 m. vasarą PLB Seimas svarstys, ar nepaversti žurnalo metraščiu (tai reikštų, kad jis išeis kartą per metus). Visiškai pritariu, kad su dabartiniu biudžetu, leidžiančiu tik egzistuoti, bet kokie tolimesni užmojai tampa nerealūs ir neįgyvendinami. Norint sukurti vertingą žurnalo turinį, kuris galėtų konkuruoti su kitais leidiniais, būtinas normalus finansavimas. Taip pat neįmanoma išsiversti be marketingo ir viešinimo plano. Šiandien žurnalas platinamas tik internetu, bet geras dalykas yra tas, kad jį galima rasti visose didžiausiose Lietuvos bibliotekose. Deja, ne visose užsienio lietuvių bendruomenėse... Tai iškelia tikslinės auditorijos klausimą, kuris taip pat įeina į marketingo strategiją. Žmonės vis dar linkę daryti gera Lietuvos labui, dirbti iš idėjos, visuomeniniais pagrindais (be atlygio), tačiau taip neįmanoma pasiekti tokios kokybės, dėl kurios skaitytojai pirktų ir prenumeruotų. Nemanau, kad „Pasaulio lietuvis“ turi būti auka, verkšlenančia su ištiestu delnu. Potencialiems rėmėjams ir partneriams turime pasiūlyti savo idėją ir planą, kaip tapti tikrai reikalingiems. Kartais tenka sukurti aiškų poreikį, kuris galbūt dar nėra suformuluotas, bet jau kažkur sklando ore. Sukurti poreikį ir jį patenkinti.

Kalbant kiek griežčiau, reikėtų nupiešti ir kitokį – kiek liūdnesnį – scenarijų: ar bus Sandra Bernotaitė paskutine „Pasaulio lietuvis“ žurnalo vyriausioji redaktore? Ar kaip tik bus naujoviško, iš naujo atgimusio ir norinčio ilgam pasilikti žurnalo redaktore, kuri perduos „vairą“ ateities

kartai?

Nieko negaliu išpranašauti… Mano užduotis yra turėti savo tikslą ir jo siekti visomis išgalėmis. Manau, net jei nepasiseks, būsiu įdėjusi pastangų ir kai kas bent jau bendroje kultūros atmosferoje pasikeis. Kai kurie dalykai jau dabar keičiasi. Pavyzdžiui, šiandien gavau iš Vokietijos elektroninį laišką, kuriame pasakojama apie vienos lietuvių šeimos apsisprendimą grįžti gyventi į Lietuvą, nors iki tol ta šeima lyg ir nerodė tokių ženklų, labai aktyviai dalyvavo bendruomenės gyvenime. Suprantu, kad kiekviena bendruomenė pripranta prie žmonių, susigyvena su jais, todėl net liūdna skirtis (man pačiai taip būdavo, gyvenant Australijoje!). Bet žmogus, kuris man apie tai pasakojo, nenusimena, anaiptol, jis mano, kad grįžimo istorijas reikia pasakoti žurnale „Pasaulio lietuvis“. Ką tai rodo? Kad kinta diasporų sudėtis, jų gyvenimo dinamika, o su tuo turės kisti ir žurnalo tematika ar netgi formatas. Jei diasporas jaudina grįžimo į Lietuvą klausimas – o juk grįžti šiais laikais gali kiekvienas tiek „dipukų“ kartos, tiek trečiosios bangos išeivis – vadinasi, turime kalbėtis ir apie tai. Ar ilgai apie tai kalbėsimės ir kokioje platformoje tai vyks, jau nėra esminga.

Tavo trys palinkėjimai pasaulio lietuviams…

Linkiu pajusti pasaulio lietuvių bendruomenę ir priimti jos įvairovę – mes skirtingi, todėl turime labai stengtis, kad pajėgtume toleruoti vieni kitus. Bet tai ir patys žinote, matote, nes išgyvenate įvairovę svetimoje šalyje, kur šiuo metu kiti toleruoja jus.

Linkiu nemeluoti sau, kad „grįšiu kada nors, kai Lietuva pasikeis“. Jeigu dabar nieko nedarote tam, kad grįžtumėte į geresnę šalį, negu palikote, tai niekas ir nepasikeis. Vadinasi, meluojate sau, kad grįšite.

Linkiu visa širdimi ir protu pajusti, kad Lietuva yra jūsų tėvynė, todėl būkite tikri jos šeimininkai, o ne kampininkai, grįžkite ir elkitės kaip namie: džiaukitės, piktinkitės, mylėkit ir nekęskit, bet žinokit, kad jūsų gimtinė – jūsų.

pasauliolietuvis.lt

Projektas „Lietuvybė pasaulyje“

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS